

Šľachtiteľský program plemena walliská čiernokrká koza

Úvod šľachtiteľského programu:

Tento šľachtiteľský program je vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootecnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení Nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“).

Šľachtenie plemena walliská čiernokrká koza vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootecnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre kozy chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobými stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako chovateľská organizácia nesúca šľachtiteľský program podľa Nariadenia EPaR č. 2016/1012 a ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona č.

194/1998 o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je sústava šľachtiteľských opatrení vedúcich k zmeneniu tých vlastností a znakov hospodárskych zvierat, ktoré rozhodujú o plnení cieľa chovu. Pri zachovaní zdravia a ekonomiky chovu. Na naplnenie šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

V odbornej literatúre sú popísané dve verzie vzniku plemena. Prvá uvádza, že do oblasti dolného Valais vo Švajčiarsku priviedli okolo roku 930 kozy tohto typu prisťahovalci afrických národov. Podľa druhej verzie kozy tohto typu majú pôvod u talianskych kôz doby medenej, pričom toto plemeno je stále jediným žijúcim zástupcom primitívnych plemien. Takzvaná medená koza, v latinčine „*Capra hircus Keller*“ je zaniknuté plemeno kozy. Najstaršie archeologické nálezy z doby medenej prvýkrát opísal J. Ulrich Thirsty (1904- 1905). Podozrenie, že čiernokrká koza z Valais je potomok kôz medených je aj preto, že v zriedkavých prípadoch sa rodia kozy s červenou farbou namiesto čiernej. V roku 1890 boli pozorované typy týchto kôz v celých stádach. Príčinou červenej farby je recesívny gén.

Plemeno walliská čiernokrká koza („WK“) pochádza zo Švajčiarska. V polovici minulého storočia (r. 1970) bolo toto plemeno na vymretie (len 440 ks); našťastie Švajčiarom sa podarilo populáciu kôz tohto plemena znova obnoviť.

Ide o primitívne plemeno stredného telesného rámca. Charakteristickou črtou plemena je dlhá srst' typického sfarbenia, s vidlicovými rohmi. Predná polovica tela je čierna a zadná biela, s veľmi ostrou deliacou líniou. Hlava je pomerne krátka a uši sú mierne stojace. Kozy majú prameň vlasov vyrastajúcich medzi rohmi. Rohy majú obe pohlavia, pritom rohy capov môžu byť až 80 cm dlhé.

Úžitkové vlastnosti

Cap môže dosiahnuť v kohútiku výšku 70 cm a ich hmotnosť je 65 až 70 kg. Kozy sú menšie a dosahujú výšku v kohútiku 65 cm a vážia 45 - 50 kg. Ich ročná produkcia mlieka je 600 kg. Mlieko obsahuje 3,1 % tuku a 3,0 % bielkovín. V priemere sa walliským čiernokrkým kozám rodí 1,7 kozliat na kozu a rok.

Plemeno walliská čiernokrká koza má ako producent kvalitného mlieka vhodného na výrobu kozích syrov a rýchlo rastúcich a dobre osvalených kozliat, pri predpokladanom zvyšujúcom sa záujme spotrebiteľov o takéto mlieko, dobrú perspektívu pre zvyšovanie početných stavov.

Postup šľachtienia plemena

Základnou formou šľachtienia je čistokrvná plemenitba so zámerom, aby sa parametre úžitkovosti u nás chovaných kôz plemena walliská čiernokrká koza čo najrýchlejšie približovali a vyrovnali parametrom, ktoré sú uvádzané v plemennom štandarde. Šľachtienie je založené na výbere najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Základom šľachtiteľskej práce pre správne vytypovanie najlepších zvierat bude aj naďalej kontrola úžitkovosti. Získané dáta sa okrem selekcie zvierat môžu používať aj na odhad plemenných hodnôt úžitkových parametrov vhodnými štatistickými metódami podľa metodiky schválenej Šľachtiteľskou radou. Vývoj populácie je týmto spôsobom zabezpečovaný hlavne výberom plemenných capov. V chovoch sa môže využívať aj genomické hodnotenie plemenných zvierat. Uplatňovanie konkrétnych metód selekcie v rámci šľachtienia jednotlivých plemien oviec a kôz určí Šľachtiteľská rada oviec a kôz svojim uznesením.

Kontrolu úžitkovosti oviec a kôz vykonáva Zväz chovateľov oviec a kôz na základe nariadenia EPaR 2016/1012 a poverenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, alebo ním poverená tretia strana. Výkon KÚOaK sa riadi metodikou schválenou orgánmi ZCHOK na to oprávnenými.

Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, ktorá sa na Slovensku chová len krátke časové obdobie je potrebné rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EÚ.

Plemenná kniha kôz sa riadi osobitným štatútom vypracovaným v súlade s platnou legislatívou a schválením orgánmi ZCHOK na to oprávnenými .

Pre chovateľov tohto plemena bude mať význam aj produkcia plemenných capkov. V selekcii sa treba orientovať hlavne na zachovanie charakteristických exteriérových znakov plemena, podobne ako je to v krajine pôvodu.

Geografické vymedzenie

Tento šľachtiteľský program je uplatňovaný výhradne na území Slovenskej republiky.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena walliská čiernokrká koza chovanej v SR

Ukazovateľ	walliská čiernokrká koza	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none">• Primitívne, neskoré dlhosrstné plemeno stredného telesného rámca.• Charakteristické čiernobiele sfarbenie s vidlicovými rohami a bradou.• Dobrá mlieková úžitkovosť, s produkciou kvalitných jatočných kozliat.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Záujmové plemeno s kombinovanou mäsovo-mliekovou úžitkovosťou.

	Chovný cieľ	Kombinovaná mäsovo-mlieková úžitkovosť so schopnosťou produkovať kvalitné jatočné kozľatá.
Hmotnosť kôz	<i>Plemenný štandard</i>	45 - 50 kg
	Chovný cieľ	45 - 50 kg
Hmotnosť capov	<i>Plemenný štandard</i>	65-70 kg
	Chovný cieľ	65-70 kg
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	600 kg
	Chovný cieľ	600 kg
Plodnosť na okotenú kozu	<i>Plemenný štandard</i>	170 %
	Chovný cieľ	170 %